

Téma 33 - Druhé a třetí přikázání

1. Druhé přikázání

Druhé přikázání Božího zákona je: *Nevezmeš jména Božího nadarmo*. Toto přikázání „předepisuje respektovat jméno Pána“ (Katechismus, 2142) a přikazuje mít v úctě Boží jméno. To se nesmí se vyslovovat, „pokud by jím člověk nechtěl chválit, velebit a oslavovat“ (Katechismus, 2143).

1.1. Boží jméno

„Jméno vyjadřuje bytí, totožnost osoby a smysl jejího života. Bůh má jméno. Není nějakou bezejmennou silou“ (Katechismus, 203). Boha však nelze obsáhnout lidskými pojmy, neexistuje nějaká myšlenka schopná ho popsat, ani jméno, které by naprosto vyjádřilo Boží podstatu. Bůh je „svatý“, což znamená, že je naprosto svrchovaný, že stojí nad veškerým stvořením, že je přesažný.

Abychom ho však přesto mohli osobně vzývat a obracet se k němu, ve Starém zákoně „se Bůh postupně zjevoval svému lidu pod různými jmény“ (Katechismus, 204). Jméno, které zjevil Mojžíšovi, naznačuje, že Bůh je svou podstatou Bytí. „Řekl Bůh Mojžíšovi: Jsem, který jsem. A pokračoval: Řekni Izraelcům toto: *Jsem* mě posílá k vám. To je navěky mé jméno“ (Ex 3, 13–15; srov. Katechismus, 213). Z úcty k Boží svatosti izraelský národ toto jméno nevyslovoval, ale nahrazoval ho názvem „Pán“ („Adonai“ hebrejsky; „Kyrios“ řecky) (srov. Katechismus, 209). Další Boží jména ve Starém zákoně jsou: „Élohim“, název, který je majestátním plurálem plnosti nebo velikosti; „El-Saddai“, což znamená mocný, všemohoucí.

V Novém zákoně dává Bůh poznat tajemství svého niterného trinitárního života: jeden jediný Bůh ve třech osobách: Otec, Syn a Duch svatý. Ježíš Kristus nás učí nazývat Boha „Otcem“ (Mt 6, 9): „Abbá“ znamená v hovorové hebrejštině Otec (srov. Řím 8, 15). Bůh je Otec Ježíše Krista a náš Otec, i když ne stejným způsobem, protože On je jednorozený Syn a my jsme adoptivní děti. Jsme však doopravdy dětmi (srov. 1 Jan 3, 1), sourozenci Ježíše Krista (Řím 8, 29), protože nám byl do srdce seslán Duch svatý a máme účast na božské přirozenosti (srov. Gal 4, 6; 2 Petr 1, 4). Jsme Božími dětmi v Kristu. Proto se můžeme obracet k Bohu a pravdivě ho nazývat „Otcem“, jak radí svatý Josemaría: „Bůh je něžný, nekonečně láskyplný Otec. Nazývej ho Otcem mnohokrát za den a řekni mu – sám ve svém srdci – že ho máš rád, že ho miluješ, že jsi hrdý na to, že jsi jeho syn a že jsi tím silný.“¹

1.2. Respektovat Boží jméno

V modlitbě Otčenáš se modlíme: „Posvěť se jméno tvé.“ Výraz „posvětit“ je zde třeba chápat ve smyslu „hodnotícím: uznat něco za svaté a svatě s tím nakládat“ (Katechismus, 2807). To činíme, když se Bohu klaníme, chválíme ho nebo mu děkujeme. Avšak slova „posvěť se jméno tvé“ jsou i jednou z proseb Otčenáše: když je vyslovujeme, prosíme, aby bylo jeho jméno posvěceno skrze nás, abychom ho oslavovali svým životem a aby ho oslavovali i ostatní (srov. Mt 5, 16). „Na našem životě a zároveň na naší modlitbě závisí, zda je jeho jméno posvěcováno mezi národy“ (Katechismus, 2814).

Úcta k Božímu jménu vyžaduje také úctu k jménu Nejsvětější Panny Marie, světců a svatých předmětů, v nichž je Bůh tím či oním způsobem přítomný, především v Nejsvětější eucharistii, kde je skutečně přítomen mezi lidmi Ježíš Kristus, druhá osoba Nejsvětější Trojice.

Druhé přikázání zakazuje jakékoli nevhodné používání Božího jména (srov. Katechismus, 2146), zvláště rouhání, které „spočívá v tom, že člověk pronáší vnitřně nebo navenek nenávidná, vyčítavá, vyzývavá slova proti Bohu (...). Rouhání je také dovolávat se Boha, aby se zamaskovaly

¹Sv. Josemaría, *Boží přítel*, 150.

zločinecké metody, zotročování národů, mučení nebo popravování. (...) Rouhání je samo o sobě těžkým hříchem“ (Katechismus, 2148).

Zakazuje také křivou přísahu (srov. Katechismus, 2150). Přísahat znamená brát Boha za svědka toho, co se říká (např. jako záruku slibu nebo svědectví, jako důkaz nevinu nespravedlivě odsouzené nebo podezříváné osoby nebo k ukončení sporů a polemik atd.). Za určitých okolností je dovoleno přísahat, děje-li se tak pravdivě a spravedlivě a je-li to nezbytné, např. před soudem nebo při přebírání funkce (srov. Katechismus, 2154). Jinak Pán učí nepřísahat: „Vaše řeč ať je ano, ano, ne, ne“ (Mt 5, 37; srov. Jak 5, 12; Katechismus, 2153).

1.3. Křesťanské jméno

„Člověk je jediným tvorem na zemi, kterého Bůh chtěl pro něho samého.“² Není „něco“, ale „někdo“, je osoba. „Jen člověk je povolán, aby sdílel poznáním a láskou Boží život, k němuž byl stvořen a který je hlavním důvodem jeho důstojnosti“ (Katechismus, 356). Při křtu, kdy se člověk stává Božím dítětem, dostává jméno, které představuje jeho jedinečnou neopakovatelnost před Bohem a před ostatními (srov. Katechismus, 2156, 2158). Křtít také znamená „pokřesťanštit“: křesťan, následovník Ježíše Krista, je vlastní jméno každého pokřtěného, který obdržel povolání k sjednocení s Pánem: „V Antiochii se ponejprv začalo učedníkům říkat křesťané“ (Sk 11, 26).

Bůh volá každého jeho jménem (srov. 1 Sam 3, 4–10; Iz 43, 1; Jan 10, 3; Sk 9, 4). Miluje každého osobně. Ježíš Kristus, říká sv. Pavel, „mě miloval a za mě se obětoval“ (Gal 2, 20). Od každého očekává odpověď lásky: „Miluj Pána, svého Boha, celým svým srdcem, celou svou duší, celou svou myslí a celou svou silou“ (Mk 12, 30). V této odpovědi lásky nás nikdo nemůže zastoupit. Svátý Josemaría nás zve, abychom uvažovali nad oním „Božím napomenutím, které plní srdce neklidem, ale současně chutná jako plástve medu: *Redemi te, et vocavi te nomine tuo: meus es tu* (Iz 43, 1); já jsem tě vykoupil, povolal jsem tě tvým jménem, jsi můj! Neberme Bohu to, co je jeho. A Bůh nás tak miloval, že za nás zemřel, vyvolil si nás od věčnosti ještě před stvořením světa, abychom byli před ním svatí (srov. Ef 1, 4)“.³

2. Třetí přikázání

Třetí přikázání Desatera je: *světit sváteční dny*. Prikazuje vzdávat Bohu úctu v neděli a ostatní svátky.

2.1. Neděle neboli den Páně

Bible vypráví o stvoření světa v šesti „dnech“. Když skončil, „Bůh viděl, že všechno, co učinil, je velmi dobré (...) A Bůh požehnal a posvětil sedmý den, neboť v něm přestal konat veškeré své stvořitelské dílo“ (Gn 1, 31.2,3). Ve Starém zákoně Bůh ustanovil sedmý den v týdnu jako svátý, jako den oddělený od ostatních dnů, jako odlišný den. Člověk, který je povolán k účasti na stvořitelské moci Boha tím, že má zdokonalovat svět skrze svou práci, má také sedmý den přestat pracovat a věnovat se bohoslužbě a odpočinku.

Před příchodem Ježíše Krista byla sedmým dnem sobota. V Novém zákoně je to neděle, „*Dies Domini*“, den Páně, protože je to den Pánova zmrtvýchvstání. Sobota představuje konec stvoření; neděle představuje počátek „nového stvoření“, ke kterému došlo zmrtvýchvstáním Ježíše Krista (srov. Katechismus, 2174).

2.2. Účast na nedělní mši svaté

22. vatikánský koncil, konst. *Gaudium et spes*, 24.
3Sv. Josemaría, *Boží přítel*, 312.

Jelikož je eucharistická oběť „pramenem a vrcholem života církve“,⁴ je neděle svčena především účastí na mši svaté. Církev upřesňuje třetí přikázání Desatera následujícím přikázáním: „O nedělích a dalších zasvěcených svátcích jsou věřící vázáni povinností zúčastnit se mše“ (Kodex kanonického práva, kán. 1247; Katechismus, 2180). Kromě neděle jsou hlavními zasvěcenými svátky: „Den Narození našeho Pána Ježíše Krista, Zjevení Páně, Nanebevstoupení Páně, svátek Těla a Krve Kristovy, Svaté Bohorodičky Marie, jejího Neposkrvněného početí a Nanebevzetí, svatého Josefa, svatých Petra a Pavla a Všech svatých“ (Kodex kanonického práva, kán.1246; Katechismus, 2177). „Povinnost účasti na mši splní, kdo se mše zúčastní, kdekoliv se koná katolickým obřadem, buď v den svátku, nebo večer předcházejícího dne (Kodex kanonického práva, kán. 1248)“ (Katechismus, 2180).

„Nedělní eucharistická oběť je základem a stvrzením celého křesťanova jednání. Proto jsou věřící povinni účastnit se eucharistie v zasvěcené dny, ledaže jsou z vážných důvodů omluveni (např. nemoc, péče o kojence), anebo jsou od ní svým farářem zproštěni (dispenzováni) (srov. Kodex kanonického práva, kán. 1245). Ti, kteří o tuto povinnost vědomě nedbají, dopouštějí se těžkého hříchu“ (Katechismus, 2181).

2.3. Neděle, den odpočinku

„Jako Bůh ‚přestal sedmý den konat veškeré své stvořitelské dílo‘ (Gn 2,2) a odpočinul si, tak i život člověka má rytmus práce a odpočinku. Ustanovení dne Páně přispívá k tomu, aby byla všem dána možnost mít také dostatek klidu a volného času k životu rodinnému, kulturnímu, společenskému a náboženskému“ (Katechismus, 2184). V neděli a o jiných zasvěcených svátcích mají věřící povinnost zdržovat se „práce a činností, které jsou na překážku bohoslužbě a radosti, vlastní dnu Páně nebo náležitému duševnímu i tělesnému zotavení“ (Kodex kanonického práva, kán. 1247). Jedná se o vážnou povinnost, stejně jako povinnost světit svátky. Nicméně nedělní odpočinek nemusí být závazný v případě nadřazené povinnosti, z důvodů spravedlnosti a lásky.

„Při respektování náboženské svobody a obecného blaha všech se křesťané mají zasazovat o to, aby neděle a zasvěcené církevní svátky byly zákonem uznány jako dny pracovního klidu. Mají dávat všem veřejný příklad modlitby, úcty a radosti a hájit své tradice jako cenný přínos k duchovnímu životu lidské společnosti“ (Katechismus, 2188). „Každý křesťan se musí vyhnout tomu, aby bez potřeby uložil jinému něco, co by mu bránilo světit den Páně“ (Katechismus, 2187).

2.4. Veřejná úcta a právo občanů na náboženskou svobodu

V současnosti se v některých zemích hojně rozšířil „laicistní“ způsob myšlení, podle něž je náboženství soukromou záležitostí a nemá se projevovat veřejně ani ve společnosti. Křesťanská nauka však učí, že člověk „má mít možnost svobodně vyznávat náboženství veřejně i soukromě.“⁵ Přirozený mravní zákon vepsaný do srdce člověka totiž předepisuje „vzdávat Bohu vnější, viditelnou, veřejnou a pravidelnou úctu“⁶(srov. Katechismus, 2176). Úcta k Bohu je sice především vnitřním úkonem, má se však projevovat navenek, protože lidská duše potřebuje „užívat nějakých tělesných věcí, aby jimi, jako nějakými znameními, byla mysl člověka povzbuzena k duchovním úkonům, jimiž se pojí s Bohem“.⁷

Člověk má mít možnost projevovat náboženský život nejen navenek, ale i ve společnosti, to je s ostatními, protože „společenská povaha člověka vyžaduje (...) aby své náboženství vyznával ve společenství“.⁸ Společenský rozměr člověka vyžaduje, aby uctívání Boha mělo své projevy ve

42. vatikánský koncil, konst. *Sacrosanctum Concilium*, 10.

52. vatikánský koncil, dekl. *Dignitatis humanae*, 15; Katechismus, 2137.

6Sv. Tomáš Akvinský, *Summa Theologiae*, II-II, q. 122, a. 4, c.

7Sv. Tomáš Akvinský, *Summa Theologiae*, II-II, q. 81. a. 7, c.

82. vatikánský koncil, dekl. *Dignitatis humanae*, 3.

společnosti. „Děje se tedy bezprávi lidské osobě (...) jestliže se jí odpírá svobodné projevení náboženského života ve společnosti, pokud se tím neporušuje spravedlivý veřejný pořádek (...). Proto občanská moc, jejímž vlastním cílem je starat se o časně obecné blaho, má uznávat náboženský život občanů a stavět se k němu příznivě.“⁹

Existuje sociální a občanské právo na svobodu ve věcech náboženských, které znamená, že společnost a stát nemohou člověku zakazovat, aby v této oblasti jednal podle úsudku svého svědomí jak v soukromí, tak na veřejnosti, pokud respektuje spravedlivá omezení vyplývající z požadavků na obecné blaho, jako je veřejný pořádek a veřejná mravnost¹⁰ (srov. Katechismus, 2109). Každý člověk je ve svém svědomí vázán hledat pravé náboženství a přijmout ho; může přitom přijmout pomoc od druhých – věřící křesťané mají dokonce povinnost poskytovat tuto pomoc skrze apoštolát –, nikdo do toho však nesmí být nucen, ani mu v tom nesmí být bráněno. Přijmutí víry a její praktikování musí být vždy svobodné (srov. Katechismus, 2104–2106).

„Tvůj úkol občana a křesťana je tento: přispět k tomu, aby láska a svoboda Kristova zasáhly všechny projevy moderního života: kulturu, ekonomii, práci a odpočinek, rodinný život i společenské soužití.“¹¹

Javier López

Základní použitá literatura

- Druhé přikázání: Katechismus katolické církve, 203–213; 2141–2195.
- Třetí přikázání: Katechismus katolické církve, 2168–2188; Jan Pavel II., ap. list *Dies Domini*, 31–V–1998.
- Benedikt XVI.– Joseph Ratzinger, *Ježíš Nazaretský*. Barrister&Principal, Brno 2006.

Doporučená literatura

- Sv. Josemaría, Jak oslovovat Boha. *Boží přátelé*, 142–153.

⁹Tamtéž.

¹⁰Tamtéž, 7.

¹¹Sv. Josemaría, *Brázda*, 302.